Конституционната реформа: под лозунга за отчетност и контрол се отваря възможност за политическо овладяване на прокуратурата

Висшият адвокатски съвет, Съюзът на юристите, бивши конституционни съдии и др. се обявиха против разделянето на ВСС на съдийски и прокурорски, както предлага управляващото мнозинство. По – рано и ВСС изрази несъгласие за разделянето на съвета на два отделни самостоятелни органа. ВКС, ВАС, Инспекторатът към ВСС и НИП подкрепиха разделението на съдебния съвет на прокурорски и съдийски.

Председателят на ВАдС **Ивайло Дерменджиев** оповести, че адвокатурата подкрепя запазването на ВСС като орган в сегашния си вид. Според него такива промени трябва да се направят в съзвучие с Решениие №3 на КС, тоест разделянето може да извърши само ВНС.

Председателят ня СЮБ **Владислав Славов** отново отправи призив проектът да бъде оттеглен, защото е противоконституционен.

Председателят на АПБ **Владимир Николов** припомни становището, дадено от Венецианската комисия за предлаганите промени, в което се посочва, че те не са достатъчно мотивирани, така че да стане ясно защо са необходими. Той посочи, че е опасно да се приеме само, че независимост се предвижда единствено за съда, но не и за прокуратурата, за която остават само автономност и отчетност. Според него това би означавало, че е допустимо да имаме политически зависима прокуратура. Той предложи конкретни законодателни предложения, които могат да постигнат поставените цели за съдийска независимост и намаляване на влиянието на главния прокурор, но без да крият същите рискове от политизиране на прокуратурата, както предложените от депутатите:

- председателите на ВКС и ВАС да се избират само от Съдийската колегия;

- главният прокурор да председателства заседанията на Прокурорската колегия, без право на глас при решаване на кадровите въпроси.

Владимир Николов припомни и мнението на Консултативния съвет на европейските прокурори и на Венецианската комисия, че е необходимо в съставите на прокурорските съвети да има мнозинство на прокурори, избрани от прокурори. Той посочи, че дори присъствието на представител на изпълнителната власт в лицето на министъра на правосъдието, съгласно практиката на ЕСПЧ /case of Catan? v. the Republic of **Moldova/,** представлява нарушение на чл. 6 от ЕКПЧ.

Категорична позиция срещу предложените промени заеха Благовест Пунев, проф. Пенчо Пенев и Румен Ненков. И трите изказаха множество доводи за опасността от разделянето на ВСС и де факто политизирането на прокуратурата чрез мнозинството на членовете от квотата на Народното събрание в предвиждания прокурорски съвет.

Благовест Пунев:

"*Поставят се въпроси за промяна на чл. 117 от Конституцията. Поначало той е извън обхвата на проекта. При това положение той е обвързващ за промените, които ще се направят и те трябва да са съобразени с него. А той е категоричен, че в* ***съдебната власт освен съдиите са прокурорите и следователите****. И в тази връзка, въпросът дали трябва да се раздели сега съществуващият Висш съдебен съвет на Висш съдебен съвет, който ще бъде на съдиите, и Прокурорски съвет. Ами, мисля, че е изчерпан въпросът с това, че имаме две колегии – Съдебна колегия и Прокурорска колегия. В кадрово отношение и организационно е постигнато разделяне при тая ситуация, че прокуратурата е в съдебната власт, че не е отделно от нея и по този начин не е изключена от състава на съдебната власт. Това дали ни харесва или не ни харесва, е друг въпрос. Но въпросът е, че това, от една страна трябва да бъде съобразено с действащата уредба и от друга, дали това може да стане с Обикновено Народно събрание. А при положение, че чл. 117 не е предмет на конституционна ревизия, това трябва да бъде съобразено.*

Неприемливо е предвижданата компетентност на Прокурорския съвет да издава методически указания, защото той е административен орган, а не е орган, който се занимава с правоприлагане."

Проф. Пенчо Пенев:

"Разделянето на Висшия съдебен съвет е може би най-съществения въпрос на промените. Тук не става дума за преструктуриране, оптимизиране, поставяне на акценти в работата на системата, ***тук става дума за радикално преустройство на системата****. Поради тази причина и по силата на Решение 3/2003 г. на КС това не може да направи Обикновено Народно събрание.*

Искам да изложа няколко съображения и от съдържателна гледна точка. Доколко предложенията имат резон. Доколко са оправдани и помагат ли на съдебната система /колкото и условно да е това понятие/, на съдебната власт /също условно понятие/ или напротив, могат да доведат до проблеми във функционирането ѝ. Аз съм подписал Конституцията от 1991 г. като депутат във Великото Народно събрание. Ще ви кажа защо тогава се прие модел на съдебната власт, в който влизат съдът и прокуратурата. Причините са главно три.

Първо, считахме, че съдът и прокуратурата заедно могат да дадат по-голяма тежест на системата и при необходимост, ако е застрашена нейна независимост – като цяло на съдебната власт, да могат да окажат отпор на изпълнителната и законодателната власт. Това съображение, ясно, беше продиктувано от това, че излизахме от един тоталитарен период и това мислене беше напълно оправдано.

Втората причина да бъдат заедно е, че това е българската традиция в продължение на около 150 години – въпреки смяната на различни режими.

Третата причина е, че имахме добре действащи европейски модели – главно Франция и Италия, където прокуратура и следствие са в едно и там има отделни колегии/съвети. И сега, очевидно от 2015 г. разбрахме, че е необходимо да се отчете независимостта на съда… Въпросът е какво правим в момента. Ако не можем

да стигнем до радикално разрешение, което може да направи Велико Народно събрание, какво правим сега? Сякаш вадим прокуратурата от съдебната власт. Това е моето впечатление с тия два съвета без свързващо звено. Всяка една власт – законодателна, изпълнителна, е затова власт, защото е система, защото има правила и организация, някъде субкоординационна, някъде само координационна, но така или иначе има връзка. В проекта до този момент никой не може да каже къде е привръзката. Самостоятелен бюджет, самостоятелно обучение… всичко ще е самостоятелно. И аз се питам: като всичко ще е самостоятелно, като добавим и това, че в прокуратурата ще има една силна доминанта на законодателната власт, на практика не вадим ли прокуратурата от съдебната власт? Къде е нейната привръзка?

*И втората категория въпроси. Да не направим така, че вместо да подобрим, да създадем проблеми на съдебната власт? Аз ще ви кажа един възможен проблем и то не кой да е, а бюджетът. Бюджетът не случайно го записахме в Конституцията изрично, самостоятелно, императивно. Това е най-важната индикация за независимост. А сега… отделен бюджет – прокуратурата, отделен бюджет – съда. И, забележете, на входа – господин министъра, който по Конституция изработва проекта, а на изхода – Народното събрание, което гласува бюджета. По средата – съд и прокуратура, които ще спорят помежду си и които едва ли ще намерят равновесие, защото няма механизъм, който да регулира тоя процес… естествено, че едните ще дърпат към себе си, другите – към себе си. И бюджетът на системата, така както е записан в чл. 17 няма да има конституционно покритие като независим бюджет. Ще подработва министърът на правосъдието, ще го приема Народното събрание, а по средата липсва механизъм двете съставни части да се разберат и да стигнат до общо решение. Е, това, ако не създава проблем, кое създава проблем? Да добавим още. Обучението. С толкова усилия беше изграден НИП и ние сега много лесно можем да го разпилеем, защото двата центъра как ще комуникират, за да направят общо обучение. Ами, те ще направят луди ръководството на НИП-а. Към всичко това добавям и още нещо. Прокуратурата е така формулирана в това предложение, че ръководният ѝ орган е силно политически облъчен: 2:1:6. Професионалния капацитет?! Трима души професионалисти, останалите така наречена обществена квота, която не може да се нарече според мен така. Тя не е обществена, тя е партийно-политическа, защото така се избира. И на практика какво става? Възможност за **силно влияние върху прокуратурата от изпълнителната и законодателната власт без лостовете за защита и самосъхранение**. Самата ѝ структура е податлива на това. Лозунгът за отчетност и контрол: да, ама отчетността и контролът ще погълнат независимостта и самоуправлението, от това ме е страх. Отчетността и контролът няма да могат да управляват, трябва някой да управлява, за да се отчита и да бъде контролиран.*

Във връзка с възможностите да има някаква спойка между двата съвета. Казва се, ще се съвещават два пъти, ще провеждат съвещания. Значи, ако някой си мисли, че със симпозиум някой може да управлява съдебната власт, много се лъже. И спирам до тук. Въпросът да видим как да станат тия събрания, то е как да кажа, с негодни средство да търсим разрешение."

Румен Ненков:

"Никой не казва какво ще стане, ако това се реализира. От толкова съдии, никой не реагира, че министерството иска пак да ви вземе сградите и че всеки апелативен съд сега ще ходи да моли за пари за поправка на покрива. „Това ли ще е принос към независимостта на съдебната власт? За какво ви е да се записва в Конституцията, че съдът олицетворява правосъдието, след като КС вече ви го е казал? По-независими ли ще станете, като си гледате делата?"

29 Ноември 2023